

Vrijmetselarij is niet langer controversieel

De Oranjes zijn nog steeds niet weg te denken uit de rijen van de Nederlandse vrijmetselaars. Sinds enige maanden is de orde, zoals de organisatie kortheidshalve wordt aangeduid, verhuisd van de Haagse Fluwelen Burgwal naar een statig achttiende-eeuws pand aan de Prinsessegracht.

DOOR PAUL VAN VELTHOVEN

Den Haag — Decennia lang herbergde dit gebouw aan de Prinsessegracht het hoofdbestuur van het Rode Kruis. „We zitten hier in de kamer van prins Hendrik die hier in 1934 aan een hartaanval overleed. Hij was jarenlang voorzitter van het Nederlandse Rode Kruis”, zegt Grootmeester R. Schultink, het 'hoofd' van de vrijmetselaars in Nederland.

De vrijmetselaars moesten vorig jaar naar een andere behuizing uitzien omdat het pand aan de Fluwelen Burgwal in verband met de komst van het Haagse stadhuis wordt gesloopt. Het pand was de vrijmetselaars in 1856 geschonken door prins Frederik, de zoon van koning Willem I. Hij was 65 jaar lang Grootmeester van de orde. Het gebouw bezit een fraaie tempel waar de vrijmetselaars hun inwijdingsrituelen houden. Eind dit jaar wordt het pand aan de Fluwelen Burgwal ontruimd en dan zal ook de belangrijke bibliotheek naar de Prinsessegracht zijn overgebracht.

Behalve prins Frederik was er nog een Oranje, prins Alexander, de jongste zoon van koning Willem III, die grootmeester was. Nu zijn er geen leden van het Huis van Oranje meer lid van de Vrijmetselarij.

In de achttiende eeuw toen de vrijmetselarij vanuit Engeland overwaarde naar de Republiek bleek de vrijmetselarij een tehuis voor oranjegezinden. De eerste loge werd opgericht in Den Haag en kwam bijeen in het logement Lion d'Or, het latere House of Lords dat in 1986 werd afgebroken ten behoeve van het nieuwe gebouw van de Tweede Kamer.

Zoals zovelen uit die tijd zagen de Staten van Holland in de vrijmetselarij met hun geheime bijeenkomsten en inwijdingsrites een stel samenzweersers en wisten de organisatie een tijd te verbieden. Het recht op vereniging en vergadering bestond nog niet in die tijd. De vrijmetselarij die als typisch produkt van het Verlichtingsdenken mensen van verschillende overtuigingen wilde verbroederen, gaat er prat op dat zij dit recht ingang heeft doen vinden. Ook de godsdienstvrijheid, de persvrijheid en de vrijheid van onderwijs schrijft zij op haar conto. Met het herstel van het Stadhoudersschap in 1744 herleeft ook weer de Vrijmetselarij. In de oorlogsjaren werd de Vrijmetselarij door de Duitsers verboden, maar verder had zij van de overheden hier in Nederland weinig te duchten en de koninklijk aanwezigheid, gevoegd bij het hier heersende liberale klimaat zal daar niet vreemd aan zijn geweest.

Uitlaatklep

De geheimzinnigheid is lange tijd het kenmerk geweest waar buitenstaanders aan dachten als ze het over vrijmetselarij hadden. Die geheimzinnigheid werd volgens de kenners van de vrijmetselarij door de aanhangers ook wel gecultiveerd. De organisatie was aantrekkelijk omdat je er niet zo maar lid van kon worden. Het was een uitlaatklep voor nonconformisten die zich stoorden aan de gevestigde machten, waaronder de kerk.

Nu is de vrijmetselarij een gewone vereniging geworden die er echter nog wel een opmerke-

lijke doelstelling op nahoudt. Een vrijmetselaar wil immers, volgens de officiële doelstelling, schaven aan zijn eigen persoonlijkheid en uiteindelijk werken aan de broederschap tussen alle mensen.

De veelvuldige conflicten die ze met name in de katholieke landen heeft gehad, hebben haar een anti-religieuze imago bezorgd. De vrijmetselarij ziet er overigens geen enkel beletsel in als haar leden lid zijn van een kerk. Discussies over godsdienst en politiek zijn in de loge evenwel taboe. Die zouden alleen maar kunnen leiden tot onoverkomelijke conflicten. Mr. H. J. Zeevalking, oud-minister van verkeer en waterstaat, schrijft in een brochure waarin hij de vrijmetselarij introduceert, dat in de loge slechts standpunten kunnen worden „gecompareerd”, dat wil zeggen, standpunten worden slechts met elkaar vergeleken. In de praktijk blijkt de politiek wel degelijk aan de orde te komen zoals in de P-2-loge in Italië waarin hooggeplaatste personen in het begin van de jaren tachtig bleken samen te zweren tegen de Italiaanse staat. De Nederlandse vrijmetselarij is duidelijk minder opwindend.

Wie kijkt naar de oorsprong van deze organisatie, merkt dat zij ondanks haar anti-religieuze imago in feite steeds sterk religieus getint is geweest. Met haar nadruk op tolerantie, haar optimistische inschatting dat mensen van verschillende richting en overtuiging kunnen samenwerken en haar geloof in een opperbouwmeeester die het heelal bestiert heeft ze nog het meest gew van een achttiende-

adres: Prinsessegracht 28

opmerkingen:

	herkomst RDMZ	datum: 1949
	Gemeente 's-Gravenhage	neg.nr.: monumentenzorg